

The historical course and the role of Muslims in the transfer of Greek civilization to Europe

Mohammad Masih Hasheminia¹ / Fatemeh Jan Ahmadi² / Ibrahim Khorasani Parizi³*

(DOI): [10.22034/SKH.2022.11844.1244](https://doi.org/10.22034/SKH.2022.11844.1244)

Abstract

Original Article

P 96 - 114

Throughout history, one of the most important activities that Muslims had was the achievement of Greek civilization, and then they transferred it to the Islamic world, and with the advancement of science and culture, they were able to flourish Islamic civilization. Especially the Muslims who had conquered Spain were able to create a great civilization there. When Andalusia had an advanced civilization, Europe was in ignorance and darkness, and no trace of civilization and progress could be seen in Europe. But as soon as the Europeans came to the Islamic world and also when the crusades were formed and many Europeans were able to stay in Islamic areas. Europeans coming and going to Andalusia made Europeans get familiar with Islamic civilization and science and transfer it to Europe, and they also tried to return many scientific books that were translated in the Islamic world to Latin. All these things caused the achievements of Muslims to enter Europe and with the progress of Europe, a new period was established in it, which was called the Age of Renaissance. In this article, we intend to examine the role of Muslims in the transfer of Greek civilization to Europe, and as most historians have acknowledged, Muslims having a peaceful relationship with Europeans at the time of trade or during the study of Europeans in the regions of the Islamic world caused Europeans to get to know science. This article is done in a descriptive and analytical way.

Keywords: Islamic civilization, Andalusia, crusades, Europe, trade

1- PhD student, Department of Theology and Islamic Studies, majoring in History and Civilization of Islamic Nations, Baft Unit, Islamic Azad University, Baft, Iran

2 - Department of Islamic History, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran, Corresponding Author

3 - Department of History and Civilization of Islamic Nations, Baft Unit, Islamic Azad University, Baft, Iran

Received: 2022/07/01 | Accepted: 2022/09/11

This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 | <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سیر تاریخی و نقش مسلمانان در انتقال تمدن یونان به اروپا

محمد مسیح هاشمی نیا^۱، فاطمه جان احمدی^۲، ابرهیم خراسانی پاریزی^۳

شناسه دیجیتال (DOI): [10.22034/SKH.2022.11844.1244](https://doi.org/10.22034/SKH.2022.11844.1244)

نوع مقاله: علمی پژوهشی

ص: ۱۱۴/۹۶

چکیده

در طول تاریخ از فعالیت های مهمی که مسلمانان داشتند می توان دستیابی به تمدن یونان اشاره نمود و سپس آن را به جهان اسلام انتقال دادند و با پیشرفت علوم و فرهنگ توانستند تمدن اسلامی را به وجود شکوفا نمایند. به ویژه مسلمانانی که بر اسپانیا تسلط یافته بودند توانستند تمدنی بزرگ در آنجا ایجاد کنند. زمانی که آندلس دارای تمدنی پیشرفته بود، اروپا در جهل و ظلمت به سر می برد و هیچ اثری از تمدن و پیشرفت در اروپا مشاهده نمی گشت. اما به محض رفت و آمد اروپاییان به جهان اسلام و همچنین زمانی که جنگ های صلیبی شکل گرفت و اروپاییان بسیاری توانستند در مناطق اسلامی اقامت داشته باشند. رفت و آمد اروپاییان به آندلس باعث شد اروپاییان با تمدن و علوم اسلامی آشنایی پیدا کنند و آن را به اروپا منتقل سازند و همچنین سعی نمودند بسیاری از کتاب های علمی را که در جهان اسلام ترجمه شده بودند به لاتین بازگردانند. تمامی این موارد سبب گشت که دستاوردهای مسلمانان وارد اروپا گردد و با پیشرفت اروپا دوره جدیدی در آن رقم خورد که آن را عصر نوزایی نام نهادند. در این مقاله برآنیم تا نقش مسلمانان را در انتقال تمدن یونان به اروپا مورد بررسی قرار دهیم و همان گونه که بیشتر مورخان اذعان نموده اند مسلمانان با داشتن رابطه صلح آمیز با اروپاییان در زمان تجارت یا در زمان تحصیل اروپاییان در مناطق جهان اسلامی سبب شدند تا اروپاییان با علوم آشنا شوند. این مقاله به روش توصیفی تحلیلی انجام گرفته است.

کلیدواژه: تمدن اسلامی، آندلس، جنگ های صلیبی، اروپا، تجارت

۱ - دانشجوی دکتری گروه الهیات و معارف اسلامی، گرایش تاریخ و تمدن ملل اسلامی، واحد بافت، دانشگاه آزاد اسلامی، بافت، ایران.

masih252017@gmail.com

۲ - استاد تاریخ اسلام، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) janahmad2004@yahoo.com

۳ - استادیار تاریخ و تمدن ملل اسلامی، واحد بافت، دانشگاه آزاد اسلامی، بافت، ایران. abrahim.khorasany@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۱۰ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۲۰

مقدمه

از آنجایی که اسلام اهمیت بسزایی به حفظ و حراست علوم نموده است مسلمانان توانستند بر اساس این آموزه‌ها برای فراگیری و دست‌یابی به علوم تلاش نمایند. زمانی که بر آندلس مسلط گشتند متوجه علوم و فرهنگ تمدن یونان شدند که سعی بر فراگیری آن نمودند و برای این کار با دعوت دانشمندانی بزرگ دارالترجمه‌ای برای ترجمه کتب یونانی به عربی ترتیب دادند. با ترجمه کتب مسلمانان با علوم بسیاری آشنا شدند و همچنین علومی که ناقص مانده بود را کامل نمودند و برخی از مسائلی که مبهم مانده بودند را بسط و گسترش دادند و ابهام را از آن‌ها زدودند. اینگونه بود که تمدن یونان به جهان اسلام راه یافت و شکوفا شد. از طرفی دیگر اروپاییان که روابط تجاری با مسلمانان داشتند و در واقع این بازرگانی بود که در کنار جنگ و روابط دوستانه، باعث انتقال بخش بزرگی از تمدن به اروپا شد.

در چهار قرن پیش بر اثر همین قبیل داد و ستدهای محصولاتی چون ادویه، شکر، قهوه و داروهای گیاهی، کاعذ و قطب نما و ... بود که علوم و فنون مسلمانان مورد توجه اروپاییان قرار گرفت و به تدریج این علوم را به اروپا انتقال دادند.

در این مقاله به عامل مهم این انتقال که همان مسلمانان می‌باشند می‌پردازیم که چگونه سبب انتقال بودند؟ می‌توان گفت مسلمانان با ایجاد رابطه تجاری با اروپاییان و تاسیس مراکز علمی زمینه‌های رفت و آمد مسلمانان را مهیا نمودند و اینگونه بود که اروپاییان با علوم و فنون آشنا شدند و آن‌ها را به سرزمین خود منتقل کردند.

پیشینه پژوهش

در رابطه با انتقال تمدن اسلامی به اروپا پژوهش‌های انجام گرفته است اما پژوهشی که نقش مسلمانان را در این انتقال بررسی نماید تا به حال صورت نگرفته است و این پژوهش شگرف و تازه می‌باشد. پایان نامه با عنوان نقش جنگ‌های صلیبی در انتقال تمدن اسلامی به غرب نوشته سید عبدالرئوف رضایی که در سال ۱۳۸۵ در مرکز جهانی علوم اسلامی دفاع شده است و نگارنده به این نتیجه رسیده است که جنگ‌های صلیبی از مهم‌ترین عوامل انتقال علوم به غرب بوده‌اند. زیرا زمینه را برای اقامت اروپاییان در جهان اسلام باز نمودند.

مقاله‌ای با عنوان نقش شهر طلیطله در انتقال علوم و معارف اسلامی به اروپا در قرون وسطا در سال ۱۳۹۷ توسط محمدرضا شهیدی پاک نگارش و در مجله دستاوردهای نوین در مطالعات

اسلامی به چاپ رسیده است. نگارنده در این مقاله به این نتیجه رسیده است که جنگ و فتح آندلس باعث ترکیب جمعیتی جدیدی در بزرگترین مادر شهر آندلس شد و طلیطله دولت شهر علمی اسلامی در ایبری شد. اما رفتار امویان مانع از توسعه پایدار جامعه اسلامی طلیطله شد و هجوم دولت صلیبی اروپا و خیانت طبقه مولدان شهر طلیطله و مقاومت مذهب و زبان بومی در برابر زبان عربی و شروع بیداری در اروپا زمینه انتقال علوم از دولت شهر علمی اسلامی طلیطله به اروپا گشت و اینگونه بود که صلیبیان و اروپاییان به این شهر هجوم آوردند و توانستند به بسیاری از علوم دست یابند.

اهمیت آندلس در انتقال تمدن به اروپا

اهمیت آندلس از آن روست که در خاک اروپا واقع شده و مسلمانان هشت قرن در آنجا سپری کرده و مشاهیر بسیاری در زمینه های گوناگون به جهان اسلام تقدیم کردند. رونق و شکوفایی آندلس را همین بس که شهر قرطبه در نیمه قرن دهم میلادی از بزرگترین و درخشانترین شهرهای جهان محسوب می شد. در حالی که هیچ یک از پایتختهای اروپایی به گرد آن هم نمی رسیدند. پزشکان فرانسه برای شاگردی در نزد طبیبان مسلمان در قرطبه، اشیلیه و دیگر شهرهای پر رونق آندلس ناچار بودند کوههای برانس را پشت سر بگذارند. همچنین بسیاری از اروپاییان به زبان عربی که پوشش اندیشه اسلامی بود علاقه مند شدند (مونس عوض، ۱۳۹۳: ۳۲۴). نویسنده متعصب اسپانیایی آوارو می گوید: « مسیحیان زبان خود را به فراموشی سپردند. در میان هزاران تن یک نفر نیست که بتواند به زبان لاتینی نامه ای بنویسد حال آنکه افراد بی شماری از آنان به آسانی به عربی سخن می گویند و حتی بهتر از خود اعراب شعر می سرایند » (هونکه، ۵۲۹).

از مهم ترین شهرهای آندلس که بسیار پیشرفت چشمگیری در زمینه های فرهنگی، اقتصادی و سیاسی و معماری و علوم در تمامی حوزه ها داشت، قرطبه بود. پایتخت سیاسی قدرتمند امویان قرطبه شناخته شد. از آنجایی که امویان اقامت طولانی مدتی داشتند و در تمامی زمینه ها پیشرفت نمود تبدیل به پایتخت مهم در جهان اسلام گشت.

تجارت مسلمانان با اروپاییان

فرهنگ برتر مسلمانان یا همان تمدنی که در آندلس به وجود آوردند از طریق تجارت و بازرگانی به اروپا نفوذ کرد و از طرفی دیگر مسلمانان آندلس دریانوردانی ماهر بودند که دریای مدیترانه تا زمانی طولانی در اختیار آنان قرار داشت (ارسلان، ۱۳۷۶: ۳۰). مسلمانان از طریق این دریا و همچنین کوه

های پیرنه با اروپا روابط تجاری برقرار کرده بودند. بنابراین با تسلط کاملی که مسلمانان بر دریای مدیترانه داشتند محصولات صنعتی و کشاورزی خود مانند پنبه، زعفران، کاغذ و پارچه های حریر غرناطه و شمشیر های ساخت طلیله را به تمام بنادر اروپا صادر می کردند. بنادر اسپانیا مانند بندر قادش و مالقه و کارتاژ از مهم ترین بنادر تجاری به شمار می رفت (لوبون، ۱۳۴۷: ۶۹۵).

تجارت و بازرگانی یکی از راه های انتقال فرهنگ و تمدن می باشد که از طریق ارتباطات تجاری در اسپانیا، فرهنگ برتر مسلمانان به تدریج در اروپای غربی نفوذ کرد (مونتگمر وات، ۱۳۶۱: ۶۱). در واقع آنچه مور جذب و توجه اروپاییان در اینگونه روابط شد، اخلاقیات مسلمانان است. مسلمانان با رعایت موازین الهی و داشتن صداقت و عدالت در معاملات و تجارت مورد اعتماد اروپاییان قرار گرفتند و روابط تجاری بین آنان گسترش یافت زیرا آن ها شاهد ایمان پاک و یکدست مسلمانان شه بودند و این زمینه ای گردید برای دیدارهای غربیان از بلادی که تحت لوای اسلام درآمده بودند و اروپاییان بر اثر این آمد و شدها بسیاری از علوم را فراگرفتند و به سرزمین های خود حمل می کردند.

اهمیت و تاثیرگذاری فعالیت های تجاری و بازرگانی مسلمانان بر تعاملات بین المللی تا آن جا بود که تجارت در سیسیل تا قبل از ورود اسلام در حد صفر بود و بعد از ورود مسلمانان بازرگانی در این منطقه به اوج پیشرفت خود می رسد (لوبون، ۱۳۲۴: ۳۴۰). راه ها و شبکه های تجاری بازرگانان مسلمان در قرون نخستین اسلامی به طور وسیع گسترش یافت به طوری که در آستانه شروع جنگ های صلیبی مسلمانان بر سراسر دریای مدیترانه استیلا یافته از یک سو به مصر و شام و از سوی دیگر به تونس، سیسیل، مراکش و اسپانیا می رسیدند و از یونان، ایتالیا و هلند گذشته و تا رود ولگا، فنلاند، اسکاندیناوی و آلمان امتداد می یافتند. شاهد حضور فعالیت های تجاری پر دامنه مسلمانان را می توان از نمونه های فراوان مسکوکات اسلامی برجای مانده از آن دوران در مناطق مختلف جهان دریافت (دورانت، ۱۳۴۱: ۲۶۷).

ایتالیا نیز یکی از مهم ترین کشورهایی بود که سبب انتقال تمدن جهان اسلام به اروپا به شمار می رفت. زیرا کشتی ها از سرحدات کشورهای ایتالیایی و دیگر نقاط اروپا به سرحدات آندلس آمده و محصولات صنعتی این سرزمین را به نقاط مختلف می بردند (حلبی، ۱۳۸۲: ۸۰). از شهرهای مهم ایتالیا بندقیه بود که کشتی های تجاری از آنجا به مقصد کشورهای شرقی حرکت می کردند. در سال ۹۹۱ میلادی حاکم بندقیه پتر دوم ارزئولو در شروع حکومتش، فرستادگانی به تمام حکومت های اسلامی گسیل داشت با این هدف که توجه مسلمانان را به بندقیه جلب کند و به زودی کشتی های

تجاری از لیدو و جنوا مرتباً هم در سوریه و هم در مصر پهلو گرفتند، حتی خلیفه فاطمی، المستنصر، که رابطه اش با عیسویان خوب بود برای زایرین مسیحی و تجار یک محله شهر اورشلیم را اختصاص داد. معمولاً در اواخر تابستان در ماه شهریور، کاروان‌های کشتی بنادر مملکت خود یعنی بندقیه را ترک می‌کردند که بعد از چهار تا پنج هفته به بنادر کشورهای شرقی دریای مدیترانه برسند و در اواسط بهار برای بازگشت به وطن بادبانها را می‌کشیدند. تجار در تمام مدت زمستان در کشورهای شرقی به سر می‌بردند، از سوریه و فلسطین به بغداد و حتی تا خلیج فارس می‌رفتند، یا مستقیماً به قاهره و اسکندریه رفته تا ادویه پر ارزشی که از هندوستان و ماداگاسکار از طریق دریایی با هزینه کمی می‌آوردند، خریداری کنند. توقف تجار در این حدود سبب مرکزیت و اهمیت مصر شد و به همین جهت بود که جنگجویان صلیبی بعدها به فکر افتادند که بر مصر فایق شوند تا از آن طریق بر فلسطین دست یابند. هر تاجری که با صاحب کشتی تعهد و قرارداد نبسته بود که با همان کشتی به وطن باز گردد، مسافرتش برای کارهای تجارتی تا چندین سال به طول می‌انجامید. به این ترتیب تاجر بندقی یا تاجر جنوبی حداقل شش ماه از سال در زندگی اسلامی یعنی جهان تمدن عالی تری ولی غریب مستقر می‌شدند و هنگامی که این تاجر دوباره پا در کشتی می‌گذاشت، بیش از متاع تجارتی متاع دیگری را به شهرهای اروپایی با خود می‌برد. بیش از بارهای پنبه سوریه ای، پارچه های کتانی انطاکیه، اجناس شیشه ای و سرامیک از صور، گونی‌های کله قند و پودر قند از طرابلس و فلفل و دارچین و جوز هندی، کافور، کندر، صمغ‌های عربی، چوب صندل و... تمدن را نیز از میدان‌های تجارتی مصر به لیدو و بندقیه به همراه می‌برد. بدین ترتیب بعد از ۳۰۰ سال رابطه تجارتی اروپا با مشرق زمین دوباره برقرار شد (هونکه، ۱۳۹۵: ۶۰).

با این تجارت‌ها و رفت و آمدها، بازرگانان ایتالیایی بناهای اسلامی را می‌دیدند و تاثیر آن‌ها را بعدها در بناهای گوتی و عصر رنسانس برجای گذاشتند. همچنین کالاهایی که توسط مسلمانان ساخته شده بودند از راه تجارت وارد اروپا شدند و از آنجایی که طریقه مصرف آنها را فقط مسلمان‌ها می‌دانستند و بدین طریق به دنبال کالا، فرهنگ استفاده از آن‌ها نیز در اروپا انتشار یافت و اینگونه بود که فرهنگ استفاده از لباس‌های ابریشمی و استفاده از قلم و کاغذ در اروپا راه یافت.

تحصیل دانشمندان و دانشجویان اروپایی در مراکز علمی مسلمانان

اروپاییان از توجه دانشوران مسلمان به فلسفه و علوم یونانی و بهره‌مندی از آن و سپس شرح کردن و بارور ساختن آن غافل نبودند. اروپاییان آگاهی داشتند که چگونه ریشه‌های فرهنگ کهن و

درخشان ایرانی و یونانی و هندی و مصری در خاک مستعدی که اکنون سرزمین‌های اسلامی نامیده می‌شود به هم رسیدند و از پیوند آن‌ها نهال برومند سر کشید که کاروان تمدن بشری از آرمیدن در سایه سار آن ناگزیر است. از همین روی دانش و فرهنگ که بخشی از آن از سوی غرب و شمال سرازیر شده بود، اکنون در جنوب و جنوب غرب قوت یافته واپس می‌گرایید تا خاستگاه پیشین و حوزه‌های فرهنگی آن را به برکت خود آبیاری کند. فرهنگ و تمدن در آندلس پیشرفت نمود، مراکز علمی نیز در آنجا بسیار بنا گشتند. «در قرن نهم میلادی دانشگاه‌های قاهره، قرطبه و تولید و شهرت فراوان داشتند حتی امیرزادگان اروپایی برای آموختن پزشکی به دو مرکز اخیر می‌آمدند (کاظمی شیرازی، ۱۳۷۱: ۱۰۲).

پس از این تلاش‌ها گروه‌های علمی به صورت رسمی از طرف پادشاهان مسیحی اروپا نه تنها به آندلس بلکه حتی به ممالک شرقی اسلامی نیز فرستاده می‌شدند و این روند هر سال رو به افزایش بود به گونه‌ای که در سال ۳۱۲ هجری قمری در عصر خلیفه ناصر تقریباً ۷۰۰ دانشجوی اروپایی دختر و پسر در آندلس مشغول به تحصیل بودند. یکی از این هیئت‌های رسمی به ریاست امیر الزابت دختر دابی لوئیس ششم پادشاه فرانسه بود. فیلیپ پادشاه بافاریا نیز نامه‌ای به هشام دوم نوشت و اجازه خواست که هیئتی برای اطلاع و استفاده از پیشرفت تمدن در آنجا بفرستد. پس از موافقت هشام، هیئت این پادشاه به ریاست وزیرش ویلمبین متشکل از ۲۱۵ دانشجوی دختر و پسر به آندلس آمدند و در شهرهای مختلف مشغول به تحصیل شدند (السامری و دیگران، ۴۷۴). حتی خود پادشاهان اروپا نیز به وجود جهل در اروپا در قرون وسطی اعتراف می‌نمودند. زمانی که پادشاه ولز هیئت ۱۸ نفره از دختران اشراف و اعیان را با ریاست دختر برادرش به اشیلیه فرستاد، نامه‌ای با او برای هشام فرستاد که در آن گفته بود: ما از پیشرفت عظیم علمی و صنعتی در مملکت شما آگاه شدیم و می‌خواهیم نمونه‌های آن را برای فرزندانمان الگوگیری نماییم تا آغاز خوبی برای ترویج علوم در کشور ما که از چهار سو در محاصره جهل است، باشد (همان).

در آندلس سالانه ۸۰ هزار جلد کتاب تهیه و تالیف می‌شد. اکیپ‌های دانشجویی از انگلستان و فرانسه و دیگر کشورهای اروپایی به عزم تحصیل به سوی این مراکز علمی رهسپار می‌شدند و تاثیر تمدن مسلمانان در غرب تا بدانجا بود که روی درب کلیسای سن پیر جمله "لا اله الا الله محمد رسول الله" نوشته شده بود (قربانی، ۱۳۷۴: ۱۰). در قرن دوازدهم و سیزدهم میلادی دانشگاه اسلامی قرطبه اندلس قبله گاه دانش در جهان شده بود. لذا با توجه به تسامح مسلمانان نسبت به پیروان ادیان آسمانی، جوانان و دانش‌پژوهان مسیحی غربی جهت تحصیل رشته‌های مختلف به

این دانشگاه ها می آمدند و کتب فراوانی از علم و فلسفه مانند کتب ابن سینا، ابن رشد و ابن طفیل را ترجمه کرده و تا اواخر قرن پانزدهم در دانشگاه‌های غرب تدریس می کردند (زمانی، ۱۳۸۷: ۲۴۱).

ترجمه کتاب‌ها به لاتین

در زمان شارل اول است که مترجمی نامدار مانند Farragut Van Girgenti اثر بی نظیر دانشمند ایرانی محمد زکریای رازی را به لاتین ترجمه کرد و آن را Continens عنوان نهاد. فریدریش دوم که خود به جانورشناسی مهر می‌ورزید و کتابی نیز درباره شکار عقاب نوشته بود فرمان داد تا کتاب جانورشناسی ارسطو را که اکنون با توضیحات روشنگری از نابغه ایرانی ابن سینا همراه بود به لاتینی ترجمه کنند و این کار به دست میکائیل صورت پذیرفت. کلونیموس کتاب تهافت التهافت اثر ابن رشد را که در دفاع از ارسطو و رد بر غزالی بود ترجمه کرد (کاظمی شیرازی، ۱۳۷۱: ۱۵۲).

سیل ترجمه‌ها از اسپانیا و شمال ایتالیا به سوی مرکز اروپا جریان داشت (لوبون ۳۲۶: ۱۳۴۲). وقتی غربیان کتابخانه‌های بزرگ اندلس اسلامی را تصرف کردند، کتاب‌ها را به کتابخانه‌های غرب منتقل کرده و نهضت ترجمه کتاب‌های عربی و اسلامی به زبان‌های غربی را آغاز نمودند. مستشرقانی مانند پوستیل، کتاب‌ها و نسخه‌های خطی مسلمانان را از شهرهای اسلامی جمع‌آوری کرده و به غرب بردند که به قول یوهان فوک مستشرق آلمانی، دانش‌شناسی غرب مدیون کتاب‌های آنان است (زمانی، ۱۳۲۲: ۱۱). اهالی اروپا تمدن نوین خود را از فرانسه گرفتند و آن‌ها هم از اسپانیا و از طریق ترجمه‌های عربی کتاب‌های یونانی که از آن تقلید نیز کردند. این ترجمه‌ها تا قرن پانزدهم میلادی باقی بود و عمده علوم دانشگاه‌ها و مدارس اروپا را در آشنایی با معارف یونان که توسط مسلمانان به آنان رسیده بود، تشکیل می‌داد. (ارسلان، ۱۳۲۶: ۱۲). آشنایی با زبان عربی و فرهنگ اسلامی در ایتالیا و فرانسه که اسپانیا نیز در این آشنایی سهم عمده داشته، تا حدی محرک و انگیزه آن نهضت عظیم علمی و فکری شد که بعدها رنسانس خوانده شد و همه اروپا را به جنب و جوش آورد و بدینگونه اروپا رنسانس خود را تا حد قابل ملاحظه‌ای به مسلمانان مدیون است (زرین کوب، ۱۳۲۲: ۱۲۴).

فعال‌ترین کار در ترجمه از عربی به لاتین در اسپانیا جریان داشت که سلسله‌ای از مترجمان به موضوع‌های مختلف می‌پرداختند، متون ارسطو، بطلمیوس و اقلیدس و آثار ابن رشد و ابن سینا و دیگر آثار پزشکی و ریاضی و نجوم مسلمانان و یونانیان به لاتین ترجمه شد و بخاطر این ترجمه‌ها اروپاییان به علوم غیر دینی مشتاق شدند (دامپی‌یر، ۱۳۲۱: ۱۲۲).

نهضت ترجمه به واسطه آمیزگاری مردم اروپا با تمدن پیشرفته مسلمانان در اسپانیا و شرق به

وجود آمد و کتاب‌هایی که قبلاً از زبان یونانی به عربی ترجمه شده بود حال از عربی به لاتین ترجمه شده و باعث آشنایی اروپائیان با انواع علوم مسلمانان و یونانیان شد و از این طریق برای نخستین بار با بسیاری از نوشته‌های یونان کهن آشنا شدند (لوتوس بکر و فردریک، ۱۳۲۲: ۱۲۳). آخر قرن سیزدهم پایان دوره ترجمه از عربی به لاتین بود گرچه ترجمه‌هایی در قرن‌های شانزدهم و هفدهم نیز به لاتین انجام یافته است، اما ترجمه‌های گذشته که بیشتر مربوط به دانش و فلسفه مسلمانان بود که تأثیر عمده‌ای در زندگی عقلانی اروپای غربی داشت (مونتگمری وات ۱۳۴۲: ۱۱۲-۱۲۱). در شهرهای مختلف اروپایی مراکزی جهت ترجمه کتاب‌ها از عربی به لاتین تأسیس شد مثلاً در انگلستان مرکز ترجمه جامعه آکسفورد بود که شخصی به اسم روبرت گروستست کتاب‌های یونانی و عربی را به لاتین ترجمه می‌کرد و با مراکزی در ایتالیا و سیسیل نیز بود که عهده‌دار ترجمه کتاب‌ها به لاتین بودند (مشکوه الدینی، ۱۳۲۶: ۴۲۶).

در دانشگاه‌های پاریس و برلن نیز برخی از آثار فرهنگی مشرق ترجمه شد و اسپانیا به ویژه طلیطله پیش از تسلط دوباره مسیحیان از عمده‌ترین مراکز این انتقال فرهنگی بود. نهضت ترجمه اسپانیا از امیرنشین قرطبه آغاز شد. اولین ترجمه‌های عربی به لاتینی در قرن دهم و در کتلونیه صورت پذیرفت و بعدها در قرن دوازدهم برشلونه مرکز فعالیت مترجمان گردید. پلاتو اهل تیولی در این شهر بود که متون یهودی و اسلامی را در زمینه هیئت به زبان‌های اروپایی ترجمه کرد. چنان که اشاره رفت قرن دوازدهم با ترجمه‌هایی که در طلیطله صورت گرفت در این زمینه مشخص است این ترجمه‌ها از متن‌های اسلامی، یونانی و یهودی صورت می‌گرفت. تنی چند از دانشوران که زبان عربی می‌دانستند نوعی فرهنگستان ساختند که ریاست آن با ریماند بود و می‌شد آن را با بیت الحکمه مامونی در بغداد مقایسه کرد. بنا بر نوشته عزیز عطیه آلفونس دانا پادشاه کاستیل و نیز لئون از کلیه دانشمندان حمایت می‌کردند و با دین ایشان کار نداشتند و مخصوصاً ترجمه را سخت رواج می‌دادند (کاظمی شیرازی، ۱۳۷۱: ۱۵۲).

لئوناردو فیبوناچی اهل پیزا در ۱۲۰۲ ارقام هندی را از الجزایری‌ها آموخت و کتابی در رابطه با برتری این ارقام تالیف کرد. استفاده از ارقام هندی برای اروپاییان بسیار سودمند بود. همراه با ارقام هندسی واژه‌های متعددی وارد زبان‌های اروپا شد. از جمله *chiffre* در زبان فرانسوی و *ziffre* در زبان آلمانی و *cipher* و *zero* در زبان انگلیسی که کلاً از صفر عربی اقتباس شده‌اند. صفر برای نشان دادن یکان، دهگان، صدگان و الی آخر از موقعیتی ویژه برخوردار بود (غفاری فرد، ۱۳۹۸: ۲۰۸).

جنگ‌های صلیبی

اسلام که یک امپراطوری عظیم جهانی بود با سماحت و تساهلی که از مختصات اساسی آن به شمار می آمد موارث و آداب بی زیان اقوام مختلف را تحمل کرد. همه را به هم درآمیخت و از آن چیز تازه ای ساخت. فرهنگ تازه ای که حدود و ثغور نمی شناخت و تنگ نظری هایی که دنیای بورژوازی^۵ و سرمایه داری را تقسیم به ملت ها و به مرزها و نژادها کرد در آن مجهول بود. (زرین کوب، ۱۳۴۸: ۲۳).

آثار هنری مسلمانان که حاصل ذوق و استعداد هنری آن ها بود، به مرور زمان و در مدت زمان چند قرن در سطحی عالی شکوفا شد و در گستره سرزمین های اسلامی به اوج پیشرفت و اعتلای خود رسید. هرگاه مسافران، تاجران و جنگاوران اروپایی قدم به قلمرو جهان اسلام می گذاشتند، از سطح رفاه و تجملات و تزیینات زندگی مسلمانان حیرت می کردند و در پی اقتباس و جذب این ظرافت های هنری بر می آمدند. این هنرها و جذابیتشان در مناطقی مانند اسپانیای اسلامی با وضوح بیشتری به چشم می آمد و اسپانیای اسلامی رویا و تحقق کمال و اوج هنرنمایی اسلامی به شمار می آمد که البته حضور حکومت های امویان در قرطبه، بنوعباد در اشبیلیه و بنو نصر در غرناطه (گرانادا) در این امر بی تأثیر نبوده است (هونکه، ۱۳۶۲: ۵۲۷).

مسلمانان برای انتقال علوم و پیشرفت آن دوره های مختلفی را پشت سر گذاشتند. دوره اول که به قرن سوم هجری مربوط می باشد مسلمانان علوم مختلف را از مللی مانند ایران، یونان و مصر و... اخذ می کردند و آنان را به صورت کتب عربی ترجمه می نمودند. «در این زمان تقریباً ترجمه همه متون یونانی که بعدها در دسترس جهان باختر قرار گرفت به عربی موجود بود» (کرومبی، ۱۳۷۱: ۴۲).

دوره دوم عصر زرین تمدن اسلامی است که مسلمانان به ایجا علوم جدید پرداختند. «آنچه باعث تکریم و تحسین مسلمین گردید سعی و تلاش آن ها در ایجاد ابتکار، تعمیق و گسترش علمی است که در مرحله ترجمه و اقتباس به دست آورده بودند و قدم در مرحله نوآوری نهادند» (جرجی، ۱۳۲۲: ۳۰۵).

در دوره سوم قرن پنجم هجری بود و هر چند به دلایل مختلف علوم عقلی در جهان اسلام زوال خود را آغاز کرده بود (صفا، ۱۳۸۴: ۱۳۴؛ نصر، ۱۳۵۹: ۲۹۵) و این زوال از غنا و ارزش علوم اسلامی کم نمود. «تمدن اسلامی به واسطه غنای پیشین خود هم چنان به قوت خود نسبت به تمدن های

دیگر باقی ماند و به همین دلیل مورد توجه اروپاییان قرار گرفت» (ناظری، ۱۳۸۲: ۱۹). یکی از راه‌هایی که بسیاری از نویسندگان شرق و غرب از آن به عنوان راه انتقال فرهنگ و علوم و حتی معماری به غرب یاد می‌کنند جنگ‌های صلیبی می‌باشند. دیدگاه در رابطه با انتقال فنون و علوم از جنگ‌های صلیبی متفاوت می‌باشد اما اگر با دقت دیدگاه‌های نویسندگانی را که عدم انتقال تمدن از اسلام به غرب را با دقت مورد مطالعه قرار دهیم متوجه خواهیم شد که این دیدگاه‌ها با رویکرد تعصب مذهبی بیان شده‌اند. در واقع گرایش و برداشت اروپاییان غربی از اعراب مسلمان ذاتا مساله‌ای بود که با ترس و احترام همراه بود. مانند استیون رانسمان دانشمند معروف انگلستان که چنین می‌گوید: «از علوم عقلی صلیبیان چیزی تحفه نیاوردند برای کسی مانند سن لویی امکان داشت سال‌های سال در مشرق زمین رحل اقامت اندازد بی آنکه در زمینه فرهنگی وی کوچکترین تغییر راه پیدا کند. در عالم هنر نیز صلیبیان باختریان را مگر در زمینه‌های معماری نظامی و نیز شاید به جز در مورد معرفی طاق‌های ضربی چیزی تازه‌ای نیاموختند. در فنون جنگ نیز سوابی بنای قلاع نظامی عالم غرب مکرر ثابت کرد که از جنگ‌های صلیبی هیچ نیاموختند» (رانسمان، ۱۳۷۱: ۵۵۶).

برخلاف نظریه رانسمان در کتاب تاثیر اسلام بر اروپا به طور واضح بیان شده است که اروپاییان از اسلام بهره‌ها بردند. «از نظر فرهنگی جنگجویان صلیبی در شرق برخی از جنبه‌های زندگی اسلامی را تجربه کردند و سعی کردند هنگامی که به اروپا برگشتند از آن تبعیت نمایند و تعداد کمی از کتاب‌های عربی در مناطق مسیحی نشین به لاتین ترجمه شد» (موننگمر وات، ۱۳۶۱: ۱۰۲).

جنگ‌های صلیبی نقش پربراری در انتقال تمدن اسلامی به اروپا داشتند. طی جنگ‌های صلیبی آثار مادی و معنوی به اروپا راه یافتند و زمینه برای دانشمندان اروپایی که به دنبال کسب دانش بودند فراهم گشت تا بتوانند در کنار رسیدن به علوم به تاسیس موسسات مختلف علمی با الگوبرداری از مدارس اسلامی دست پیدا کنند. در واقع اروپاییان جنگ‌های صلیبی را به بهانه نجات سرزمین‌های مقدس به راه انداختند و ترغیب‌کنندگان اصلی جنگ‌های صلیبی کسانی بودند که به عنوان افراد مقدس در جامعه مسیحیت شناخته می‌شدند. آنان با سخنان دروغین خود مردم را تحریک می‌کردند.

اربابان کلیساها نقش ممتازی در برافروختن احساسات مذهبی و استفاده از آن بر ضد اسلام ایفا نمودند. یکی از کسانی که در شعله‌ور کردن احساسات مذهبی نقش فعالی را از خود به نمایش گذاشت شخصی به نام پطرس ملقب به پیر ارمیت بود (حریری، ۱۳۷۱: ۲۱).

پیر ارمت ادعا نمود که حضرت مسیح را در خواب دیده است و از او تقاضا کرده است که نزد سمعان برود و نامه‌های او را از او بگیرد و قبر او را از دست مشرکان_منظورشان مسلمانان هستند_رها سازند(رشاد، ۱۳۷۳: ۶۹). او با جعل چنین رویایی و تعریف آن برای هر مسیحی متعصب توانست انگیزه ای در آن‌ها ایجاد نماید و با تعریف رویای خود برای سمعان توانست او را تحت تأثیر قرار دهد. سمعان نیز نامه‌هایی تحریک کننده برای پاپ و سلاطین اروپا نوشت و رساندن نامه‌ها را به عهده پیر ارمت گذاشت. پاپ هنگامی که از محتوای نامه متاثر شد به پیرارمت دستور داد تا مردم را از جانب وی به سوی جهاد علیه مسلمانان دعوت نماید. او نیز سوار بر قاطر ایتالیا و فرانسه را درنوردید(حمزه، ۱۹۸۴: ۲۵) و احساسات مسیحیان و سردمداران کلیساها را برانگیخت(رانسمان، ج ۱: ۱۳۶۸: ۱۴۰). شخص پاپ نیز با تبلیغ مستقیم جهان مسیحیت را علیه مسلمانان فراخوان و در یک سفر کاملاً تبلیغی عازم ایتالیا و فرانسه شد و در سال ۱۰۹۵ میلادی وارد فرانسه گردید(صوری، ج ۱: ۱۴۱۰: ۱۶۸).

پاپ به اسقف‌های فرانسه و سرزمین‌های مجاور پیک‌هایی را فرستاد و از آن‌ها خواست که در شورای کلمون شرکت نمایند و اینگونه بود که حدود ۳۰۰ تن از روحانیون مسیحی تشکیل جلسه دادند. پاپ موقعیت را غنیمت شمرد و اعلام کرد که برای مردم روز بیست و هفتم نوامبر سخنان مهمی را ایراد خواهد کرد. در روز موعود بعد از اجتماع گسترده مردم وی به پا خاست و خطابه تحریک‌کننده و شورانگیز را بیان داشت. او در سخنانش از تقدس اورشلیم، مصائب بی‌شمار زیارت‌کنندگان آن و آزار و اذیت زائران توسط مسلمانان گفت و از جهان مسیحیت برای نجات بیت المقدس و جنگ علیه مسلمانان دعوت نمود(حمیده، ۱۹۹۰: ۶۰). او گفت: «بگذارید جهان مسیحی باختر برای نجات برادران خاوری خود به جنبش درآید» (رانسمان، ۱۳۶۸: ۱۴۲).

پاپ در تمامی سخنرانی‌های خود این کلام حضرت عیسی(ع) را یادآوری می‌کرد که "از خویشتن بگذر صلیب خود برگیر و از دنبال من بیا(لوبون، ۱۳۳۶: ۴۲۱) و این گونه بود که به دنبال این سخنان تمامی حاضران در مجلس یک‌صدا فریاد می‌زدند "مشیت خدا چنین است مشیت خدا چنین است" (فوگل، ۱۳۸۰: ۴۴۳). بنابراین او به این سخنرانی‌ها بسنده نکرد و از تمامی اسقف‌ها خواست که به دنبال مردم بروند و آن‌ها را به جنگ ترغیب نمایند(ویست، ۱۳۵۰: ۳۶). در ضمن وعده داد هر مسیحی که در جنگ علیه مسلمانان شرکت کند تمامی معاصی و گناهانش بخشیده خواهد شد و مادامی که جنگ به پایان نرسیده خانواده و دارایی آن‌ها از هرگونه تعرضی مصون خواهند ماند(لوبون، ۴۲۱).

نتایج جنگ‌های صلیبی بر اروپا

انگیزه پاپ از جنگ‌های صلیبی آزادی بیت المقدس از دست مسلمانان بود، اما این خواسته او جامه عمل نپوشید. در جنگ‌های صلیبی، شالود دو حکومت در شرق ریخته شد، یعنی مملکت بیت المقدس و امپراتوری لاتین در قسطنطنیه که هیچ‌کس از این دو امپراتوری نیز، دوامی نداشت. ولی در خود غرب فرانسه آلمان و ایتالیا، نتایج مهمی از جنگ‌های مذکور حاصل آمد. نتایج اقتصادی، جنگ‌های صلیبی در رشد بازرگانی در دریای مدیترانه مفید در واقع شد و بر ارتباط مشرق و مغرب از راه‌های دریا افزود. نقل و انتقال سپاهان صلیبی و زائران مسیحی، موجب ثروتمند شدن دریانوردان ماری، ژن و پیزا و بویژه ونیز را فراهم آورد. آنجا که این دریانوردان سالی دو بار از بنادر مختلف به سوی بیت المقدس حرکت می‌کردند. تا زمانی که مسیحیان صاحب اختیار بنادر شام بودند، سوادگران فرانسه و ایتالیا به این سرزمین رفته و کالاهای گرانبها شرق را می‌خریدند. نتیجه غیر مستقیم جنگ‌های صلیبی، گسترش تجمل و تمدن در غرب بود زیرا در آن موقع نواحی مشرق زمین که مسکن مسلمانان و نژاد یونانی بود، از لحاظ پیشرفت تمدن بر نواحی مغرب‌زمین برتری داشت تا آنجا که سپاهیان صلیبی از مشاهده آثار تجمل شیفته شدند و استفاده از فرش آینه و لوازم خانگی زیبایی و اسلحه ظریف و پارچه‌های ظریف گرانبها و غیره در زمان جنگ‌های صلیبی رایج شد. این نکته را نیز نباید فراموش کرد که تمدن مسلمانان از جانب اسپانیا و سیسیل نیز به راه می‌یافت و به همین دلیل با قاطعیت نمی‌توان گفت که غرب به پیشرفت‌های خود در زمینه علم و هنر کشاورزی و صنعت تنها از راه جنگ‌های صلیبی از طریق شام و مصر به دست آورده است. علاوه بر اینها، کشت و پرورش گیاهان تازه‌ای در اروپا متداول شد که از آن جمله می‌توان به زرد آلو، کنجد، هندوانه، گندم سیاه، ذرت، برنج، و لیمو اشاره کرد. مهمترین نتیجه اجتماعی جنگ‌های صلیبی، کمک به زوال اقتدار فتووالها بود، زیرا عده زیادی از آنها در خلال جنگ کشته شدند و از کسانی که جان سالم به در بردن کاملاً تهیدست گشتند و به فقر و بی‌چیزی دچار گردیدند. هزینه‌های جنگ صلیبی به عهده خود سپاهیان بود و به همین علت، سرکردگان هر قشون به منظور تهیه اسلحه تدارکات، نیاز به پول نقد داشت و ناچار، به بخشی از املاک خود را فروخت یا رهن می‌گذاشت. همه به امید کسب ثروت رفتند، اما هر کدام که برگشتند، بی‌چیزی بودند و جز فروش و رهن مجدد چاره‌ای نداشتند. این نکبت و زوال فتووالها، به حال پادشاهان و طرفداران آنها بویژه اهالی شهرها و روستاهایی که در برابر پول نقد، آزادی و خود را می‌خریدند، بسیار مفید واقع شد (غفاری فرد، ۱۳۹۸: ۲۰۵).

علوم و فنون انتقال یافته به اروپا

علوم و فنون بسیاری در زمینه های ادبیات، تاریخ، جغرافیا، علم طب و فنون صنعت کاغذسازی، آلات نظامی، کشتی سازی و .. به اروپا منتقل شد که به برخی از آنان اشاره می نماییم.

صنعت کاغذ سازی

اولین کاغذی که به اروپا برده شد در قرن ۱۲ میلادی بود زمانی که زائرین قبر یعقوب مرسل آن را دیدند. مسیحیانی که از جانب آنان کاغذ به دست زائرین رسید، خودشان آن را از مسلمانان آندلس به دست آورده بودند. چنین بیان می کند که در نزد مسلمانان خوشنویسان برای نوشتن کتاب های مقدس اسلامی پوست گرانقیمت حیوانات را مصرف می کنند ولی برای بقیه نوشته ها فقط از این اوراق ظریف استفاده می شود. حتی برای پیچیدن و بسته بندی کردن هم از اینها استفاده می کنند این اندازه زیاد موجود است (هونکه، ۱۳۹۵: ۷۴).

زمانی که رابطه تجاری بین مسلمانان و اروپا به هم خورد لوازم التحریر جزو اشیای کمیاب قرار گرفت و اروپاییان برای ثبت کردن اسناد خود از پاپیروس استفاده می کردند و پوست گرانقیمت حیوانات برای آن ها قابل تجارت نبود تا بتوانند آن را به راحتی وارد کشور خود نمایند.

زمانی که زائرین کاغذ را یافتند متوجه گشتند که مسلمانان در تمامی دفتر های تجاری خود از این کاغذ استفاده نموده اند. بعد از گذشت دوپست سال بود که اهالی نورنبرگ، راونس بورگ و شهر بارسلونا جایی که در آن حوالی بهترین کاغذ در کارخانه های کاغذ سازی اعراب اسلامی ساخته می شود مسافرت کردند که نظیر آن کاغذها در هیچ جای دنیا وجود نداشت. به همین دلیل بود که عطاری به نام المن اشترومر پسر یک خانواده تاجر معتبر نورنبرگی که با اسپانیا تجارت زعفران داشت به این فکر می افتد که اولین بار در وطن خود یعنی شهر نورنبرگ کاغذ بسازد. او در سال ۱۳۸۹ میلادی پادنگی برای تهیه مواد اولیه کاغذ در نزدیکی نورنبرگ دایر کرد که مسلماً اولین کاغذسازی آلمان است. این شخص کاغذساز کارگران متخصص کاغذ سازی اش را از ایتالیا آورد (همان، ۷۶).

راجر دوم توانسته بود اسنادی را بیابد که روی کاغذ پنبه ای تحریر شده بودند و به علت عدم مراقبت تغییر شکل داده بودند. اروپاییان وقتی با کاغذ آشنا شدند توانستند بعد از چندین سال دست به تولید بزنند.

بنابراین در اروپا قدیمی ترین استفاده از کاغذ و تحقیقاتی که روی کاغذ به عمل آمده است متعلق به یکی از مراسلات ژون دوویل مورخ جنگ های صلیبی است که به نام لویی نهم پادشاه فرانسه چند

روز قبل از وفات او بعد از حمله او به مصر نوشته شده است (لوبون، ۶۳۸). نوشتار بر روی کاغذ در چنین زمانی ثابت می‌سازد که آنان کاغذ را از جهان اسلام وارد می‌کرده‌اند چرا که تا قبل از سال ۱۲۷۶ میلادی کاغذ سازی در اروپا رایج نبوده است و نخستین بار توسط صلیبی‌ها کارخانه کاغذ سازی در فابریانو ایتالیا راه اندازی گردید و در سال ۱۳۹۰ میلادی یک کارخانه کاغذ سازی همان گونه که بیان کردیم در آلمان تاسیس شد (حسن و دانالد، ۲۵۵).

علم طب

در ممالک اسلامی پزشکان با معلومات عالی خود بر بالین بیماران ایستاده و از ویروس‌ها و بیماری مسری سخن می‌گفتند درحالی که در اروپا پزشک یک دعاخوان بود که از روی کتاب‌های دعا برای شفای بیمار دعا می‌خواند (هونکه، ۱۳۹۵: ۳۱۶). شکوفایی علم پزشکی و داروشناسی در اندلس از سده سوم هجری و در زمان عبدالرحمن دوم شروع شد (روغنی، ۱۳۸۷: ۷۵) و این سرزمین را می‌توان مهم‌ترین چهارراه علوم طبی و اسلامی به اروپا دانست (کعدان و عنجریتی، ۱۳۵۰: ۵۶). در کنار تمامی علوم که به اروپا انتقال یافتند، علم پزشکی نیز مورد توجه اروپاییان قرار گرفت. علم پزشکی از جمله علمی بود که در زمان جنگ‌های صلیبی رشد چشم‌گیری در جهان اسلام داشت و مسلمانان در هر گوشه و کناری به سهولت می‌توانستند به طبیبان حاذق دسترسی پیدا کنند و پزشکان مسلمان نیز در هر شرایطی به کمک هموعان خود می‌شناختند (حویزی، ۱۳۹۹: ۱۰۵). ترجمه کتاب‌های پزشکی مسلمانان نیز کمک مؤثری در پیشرفت این علم در اروپا داشت. ابوالقاسم زهراوی که در اروپا به ابوالکاسیس مشهور بود، هم در شرق و هم در غرب پرآوازه بود. بخش‌های زیادی از کتاب دایره المعارف پزشکی وی به زبان لاتین و گویش فرانسه جنوبی ترجمه شده بود. (زمانی، ۱۳۸۷: ۱۸۷). همچنین کتاب التصریف لمن عجز عن التألیف وی هم سالیان درازی در ایتالیا و فرانسه از مهم‌ترین کتاب‌ها در زمینه جراحی به شمار می‌رفت و آخرین ترجمه لاتینی آن در آکسفورد انگلستان در سال ۱۲۲۲ میلادی انتشار یافت (کاظمی شیرازی، ۱۳۷۱: ۱۳۵). این کتاب تأثیر زیادی بر پزشکی اروپا گذاشت. زهراوی در این کتاب به شرح دقیق ابزارهای جراحی پرداخت و اروپائیان را در پدیدآوردن فن جراحی کمک کرد (خسروی، ۱۳۸۱: ۱۸۴).

هنر

مسلمانان به هنر نقاشی توجه نمودند و تصاویری از طبیعت و حتی انسان‌ها ترسیم کردند و الگویی برای نقاشان اروپایی شدند و از زمانی که هنر به غرب انتقال یافت صادرات انواع و اقسام اشیای هنری نیز به غرب رونق یافته بود و در میان آن‌ها اشیایی منقوش هنرمندان اسلامی نیز به وفور یافت می‌شد. این اشیای شرقی که دارای نقوش و نگاره‌های زیبا بودند هنگامی که به غرب راه یافتند نظر مکتب‌های نقاشی اروپا را به خود جلب نمودند و به تدریج آن‌ها را به تقلید وا داشتند و قبل از تمامی کشورها ایتالیا بود که جذب این هنر شرق گردید (بریجز، ۱۴۸۴: ۱۰۶).

صورت مردان عمامه دار و اهالی مشرق در نقاشی‌های ایتالیا نمایان شد و همچنین تصاویر فرش‌های زیبا و تصاویری مانند حیوانات و ترسیم درختان و گلبرگ‌ها نیز خصوصیتی بودند که در مدل‌های شرقی نمایان بودند و اروپاییان از آن‌ها بهره گرفتند (ویل دورانت، ۱۱۴۰).

نقش دیگری که در آثار نقاشی غرب بسیار مورد اهمیت قرار گرفت حروف عربی می‌باشد. استعمال حروف عربی در نقاشی‌های ایتالیا نیز یافت می‌شود. چنانکه در کلیسای آرنو در شهر پادوا بر روی شانه راست حضرت مسیح کلمات عربی به چشم می‌خورد و همچنین نقاشان معروف اروپایی مانند فرالیپولی تحت تاثیر هنر نقاشی مسلمانان قرار گرفتند و در نقاشی‌های خود آستین و حاشیه‌های لباس روحانیون مسیحی را با حروف عربی تزیین می‌کردند (همان).

دلیل اینکه هنر از جهان اسلام به غرب راه یافته اسامی عربی آن‌هاست که در اروپا بر روی آلات موسیقی گذاشته می‌شود مثل عود، ربابه و نقاره و دلیل این که جنگ‌های صلیبی در این زمینه نقش داشته‌اند وجود هنر تروبادور می‌باشد که این هنر بعد از جنگ‌های صلیبی در اروپا شکل گرفتند (دلین، ۴۹).

نتیجه گیری

با توجه به پژوهش انجام شده و آنچه مطرح نموده بودیم که مسلمانان چه نقشی در انتقال تمدن یونان به اروپا داشته اند به این برآیند دست یافتیم که نقش مسلمانان در انتقال تمدن از اهمیت بسزایی برخوردار می باشد زیرا هنگامی که مسلمانان توانستند علوم و کتب را از یونان به جهان منتقل کنند و با تاسیس دارالترجمه کتاب های فراوانی ترجمه نمایند سبب گسترش علوم در جهان اسلام به ویژه آندلس شدند که به تاسیس مراکز علمی پرداختند و با تاسیس این مراکز اروپاییان برای تحصیل به آندلس رفت و آمد می نمودند. از طرفی دیگر تجارت نیز زمینه رفت و آمد را برای اروپاییان سهل نموده بود و آنان با مسلمانان که اخلاقیات خوبی داشتند راحت وارد معامله می شدند و اینگونه روابط طولانی شد و اروپاییان مدت های مدیدی در سرزمین های اسلامی سکنی می گزیدند و به علوم و فنون آشنا می شدند و آن ها را به اروپا انتقال می دادند که از علوم و فنونی که در این مقاله اشاره نمودیم علم طب و صنایع کاغذسازی می باشد.

منابع

۱. اخوت، هانیه، لیلیان، محمدرضا و زمانی، احسان، (۱۳۸۹)، معماری و باغ سازی اسپانیا در دوران اسلامی، تهران، طحان
۲. ارسلان، شکیب، (۱۳۷۶)، تاریخ فتوحات مسلمانان در اروپا، ترجمه علی دوانی، چاپ ششم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
۳. حریری، احمد بن علی، (۱۳۷۱)، تاریخ جنگهای صلیبی، ترجمه ناصری طاهری، تهران، انتشارات وزارت ارشاد اسلامی
۴. حلبی، علی اصغر، (۱۳۸۲)، تاریخ تمدن در اسلام، چاپ دوم، تهران، اساطیر
۵. حمیده، عبدالرحمان، (۱۹۹۰)، اعلام الجغرافیین العرب، دمشق، دارالفکر
۶. دورانت، ویل، (۱۳۴۱)، تاریخ تمدن، ترجمه ابوالقاسم طاهری، تهران، سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی
۷. دهخدا، علی اکبر، (۱۳۴۳)، لغت نامه دهخدا، تهران، سروش ویست، آنتونی، ۱۳۵۰، جنگ های صلیبی، ترجمه داریوش همایون، تهران، امیرکبیر، چاپ دوم
۸. رانیسمان، استیون، (۱۳۷۱)، جنگ های صلیبی، ترجمه منوچهر و کاشف زهرا مهشاد طباطبایی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب
۹. رضوانی، محمد صادق، (۱۳۹۴)، نقش مسلمانان در انتقال تمدن اسلامی به اروپا، قم، مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی، چاپ سوم
۱۰. زرین کوب، عبدالحسین، (۱۳۲۲)، دو قرن سکوت، تهران، شرکت افست
۱۱. زمانی، محمدحسن، (۱۳۸۷)، شرق شناسی و اسلام شناسی غربیان، چاپ سوم، قم، موسسه بوستان کتاب
۱۲. زول، دونالد اتول، (۱۳۸۷)، فلسفه سیاسی قرن
۱۳. زیدان، جرجی، (۱۳۲۲)، تاریخ تمدن اسلام، ترجمه علی جواهر کلام، تهران، امیرکبیر
۱۴. صفا، ذبیح الله، (۱۳۸۴)، تاریخ علوم عقلی در تمدن اسلامی تا اواسط قرن پنجم، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
۱۵. صوری، ویلیام، (۱۴۱۰)، تاریخ الحروب الصلیبه، ترجمه سهیل ذکار، بیروت، انتشارات دارالفکر

۱۶. غفاری فرد، عباسقلی، (۱۳۹۸)، تاریخ اروپا از آغاز تا پایان قرن بیستم، تهران، انتشارات اطلاعات، چاپ ششم
۱۷. فوگل، اشپیل، (۱۳۸۰)، تمدن مغرب زمین، ترجمه محمدحسین آریا، تهران، انتشارات امیرکبیر
۱۸. قربانی، زین العابدین، (۱۳۷۴)، علل پیشرفت اسلام و انحطاط مسلمین، چاپ پنجم، تهران، دفتر نشر فرهنگی
۱۹. کاظمی شیرازی، محمدحسن، (۱۳۷۱)، تاریخ جهان اسلام، شیراز، انتشارات نوید
۲۰. کعدان، عبدالناصر، عنجرینی، محمود، نقش شهر طلیله آندلس در انتقال طب اسلامی به اروپا، ترجمه فرزانه غفاری، مجله تاریخ پزشکی، شماره ۲، ۱۳۸۹، صص ۵۵-۶۷
۲۱. لوبون، گوستاو، (۱۳۴۷)، تاریخ تمدن اسلام و عرب، ترجمه سید هاشم تهرانی، تهران، نشر اسلامیه
۲۲. لوتوس بکر، کارل، دانکاف، فردریک، (۱۳۲۲)، سرگذشت تمدن، ترجمه علی محمد زهما، تهران، انتشارات علمی فرهنگی
۲۳. لیدمان، سون اریک، (۱۳۸۱) تاریخ عقاید سیاسی از افلاطون تا هابرماس، تهران، اختران
۲۴. مشکوه الدینی، عبدالمحسن، (۱۳۵۰) "نمونه هایی از تأثیر تمدن اسلامی در ملل دیگر"، مجله جستارهای ادبی، شماره ۲۶، صص ۳۶۵-۴۲۰
۲۵. مونتگمری وات، ویلیام، (۱۳۶۱)، تأثیر اسلام بر اروپای قرون وسطا، ترجمه حسین عبدالمحمدی، قم، انتشارات آموزشی و پژوهشی امام خمینی
۲۶. هونکه، زیگرید، (۱۳۹۵)، فرهنگ اسلام در اروپا، ترجمه مرتضی رهبانی، تهران، دفتر نشر فرهنگی